Ερμηνεία της Κυριακής Προσευχής (Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 2 Ιουλίου, 2019

(από το Υπόμνημα του αγίου πατέρα της Εκκλησίας μας Ιωάννου του Χρυσοστόμου, στο Κατά Ματθαίον ευαγγέλιο)
«*Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς* (:εσείς λοιπόν, αντίθετα με τους ειδωλολάτρες, πρέπει να προσεύχεστε με τον εξής τρόπο)», μας λέει ο Κύριος: «***Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*** (: Πατέρα μας που είσαι παντού, αλλά κυρίως δείχνεις την παρουσία Σου στους ουρανούς)» [Ματθ. 6, 9]. Κοίταξε πώς αμέσως από την αρχή της προσευχής ενθαρρύνει τον ακροατή και πώς υπενθυμίζει ήδη από το προοίμιο όλες τις ευεργεσίες· διότι αυτός που ονόμασε Πατέρα τον Θεό, με το ένα αυτό όνομα ομολόγησε και τη συγχώρηση των αμαρτημάτων και την κατάργηση της κόλασης και τη δικαιοσύνη και τον αγιασμό και την απολύτρωση και την υιοθεσία και την κληρονομιά και την αδελφική σχέση με τον Μονογενή Υιό και τη χορηγία του Πνεύματος· διότι δεν είναι δυνατό να ονομάσεις τον Θεό Πατέρα, αν δεν έχεις γνωρίσει και επιτύχει όλα εκείνα τα αγαθά. Με δύο τρόπους λοιπόν τονώνει το φρόνημά τους, και με την αξία που αποδίδει στον επικαλούμενο και με το μέγεθος των ευεργετημάτων που έχουν απολαύσει.

Επίσης, όταν στη συνέχεια συμπληρώνει τη φράση «*ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς*» δεν το λέει για να περιορίσει εκεί τον Θεό, αλλά για να απομακρύνει από την γη αυτόν που προσεύχεται και να τον κάνει να προσηλώσει την προσοχή του προς τα άνω και στις ουράνιες κατοικίες. Μας διδάσκει ακόμα να κάνουμε κοινή προσευχή για όλους τους αδελφούς μας· διότι δεν μας υποδεικνύει να λέμε: «Πάτερ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», αλλά, «Πάτερ ἡμῶν», δηλώνοντας έτσι ότι πρέπει να αναπέμπονται οι δεήσεις μας για το κοινό σώμα όλων των Χριστιανών και σε καμία περίπτωση να μην αποβλέπει ο προσευχόμενος στο ατομικό του συμφέρον, αλλά παντού και πάντοτε στο συμφέρον του πλησίον.

Με την διατύπωση αυτή και την έχθρα εκμηδενίζει και την απόγνωση καταστέλλει και τον φθόνο ξεριζώνει και φέρνει στη θέση τους τη μητέρα όλων των αγαθών, την **αγάπη**, **εξορίζει την ανισότητα** από τα ανθρώπινα πράγματα και δείχνει την πλήρη ισοτιμία του βασιλιά με τον φτωχό, αφού στα μέγιστα και αναγκαιότατα μετέχουμε όλοι εξίσου. Πράγματι, ποια βλάβη μπορεί να προέλθει από την γήινη συγγένειά μας, όταν μας συνδέει όλους η άνω συγγένεια και κανείς δεν έχει τίποτε περισσότερο από τον άλλο, ούτε ο πλούσιος από τον φτωχό, ούτε ο κύριος από τον δούλο, ούτε ο άρχοντας από τον υπήκοο, ούτε ο βασιλιάς από τον στρατιώτη, ούτε ο

φιλόσοφος από τον βάρβαρο, ούτε ο σοφός από τον αγράμματο; Διότι **την ίδια ευγενική καταγωγή χάρισε σε όλους, θεωρώντας άξιο να κληθεί Πατήρ όλων με την ίδια έννοια**. Με την υπόμνηση της ευγένειας αυτής και της ουράνιας δωρεάς και της **ισοτιμίας** με τους αδελφούς μας και της αγάπης, με την απομάκρυνσή μας από τη γη και τη σύνδεση με τους ουρανούς, ας δούμε τώρα τι συμβουλεύει να ζητάμε στην προσευχή μας. Βέβαια και μόνο αυτή η λέξη είναι ικανή στον ανώτατο βαθμό να προξενήσει τη διδασκαλία κάθε αρετής. Αυτός δηλαδή που κάλεσε Πατέρα τον Θεό και μάλιστα Πατέρα όλων, είναι δίκαιο να επιδείξει ανάλογο τρόπο ζωής, ώστε να μη φανεί ανάξιος για την ευγένεια αυτή, αλλά να αντιπροσφέρει ίση προς τη δωρεά προθυμία.

Δεν περιορίζεται όμως σε αυτό αλλά προσθέτει και άλλη ευχή, λέγοντας «***ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου*** (: ας αναγνωριστεί η αγιότητά Σου, ώστε να δοξαστεί και να λατρευτεί άξια το όνομά Σου)». Είναι άξια εκείνου που αποκαλεί Πατέρα τον Θεό, όταν δεν ζητάει τίποτα άλλο από την δόξα του Πατέρα, αλλά τοποθετεί τα πάντα έπειτα από την δοξολογία Εκείνου· διότι το «*ἁγιασθήτω*» σημαίνει «*δοξασθήτω*». Την δόξα Του, καμία αμφιβολία, την έχει πλήρη και αναλλοίωτη παντοτινά. Προτρέπει όμως εμάς τους προσευχόμενους να θεωρούμε άξιο να δοξάζεται ο Θεός και από τη δική μας ζωή. Ακριβώς το ίδιο έλεγε και από πριν: «*οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς* (: έτσι σαν λυχνάρι που είναι σωστά τοποθετημένο ας λάμψει το φως της αρετής σας μπροστά στους ανθρώπους για να δουν τα καλά σας έργα και να δοξάσουν για τα ενάρετα και άγια παιδιά Του τον Πατέρα σας, ο Οποίος είναι βέβαια παρών παντού, αλλά κυρίως φανερώνει την παρουσία Του στους ουρανούς)» [Ματθ. 5, 16].

Και τα Σεραφείμ που είδε ο Ησαΐας να Τον δοξολογούν έλεγαν τα εξής: «*ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ* (: Άγιος, άγιος, άγιος είναι ο Κύριος ο παντοκράτωρ, γεμάτη είναι όλη η γη από την υπέρλαμπρη δόξα Του)» [Ησ. 6, 3]. Ώστε το «*ἁγιασθήτω*» σημαίνει «*δοξασθήτω*», ας δοξαστεί. «Καταξίωσέ μας», λέει, «να ζήσουμε τόσο καθαρά, ώστε εξαιτίας μας όλοι να Σε δοξάζουν». Και τούτο πάλι είναι στοιχείο ολοκληρωμένης πνευματικής ζωής, να παρέχουμε τόσο ακηλίδωτο σε όλα βίο, ώστε καθένας που μας βλέπει να αναπέμπει στον Δεσπότη τη δοξολογία για τον ενάρετο αυτόν βίο μας.

«***Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*** (: ας έλθει η βασιλεία Σου με την ελεύθερη και πρόθυμη υποταγή όλων των ανθρώπων σε Εσένα, ώστε με την υπακοή τους στα προστάγματά Σου να γίνουν αυτοί πραγματικοί υπήκοοί Σου και ολοκληρωτικά αφοσιωμένοι σε Εσένα)». Και αυτό πάλι είναι αίτημα ευγνώμονος παιδιού· να μην προσηλωνόμαστε δηλαδή στα ορατά, ούτε να θεωρούμε ως κάτι σημαντικό τα παρόντα, αλλά να σπεύδουμε προς τον Πατέρα και να επιθυμούμε τα μελλοντικά. Αυτό προέρχεται από αγαθή συνείδηση και από ψυχή που είναι απαλλαγμένη από τα επίγεια πράγματα.

Αυτό λοιπόν επιθυμούσε και ο Παύλος κάθε ημέρα της ζωής του και γι’ αυτό έλεγε: «*οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ἔχοντες καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν* (: και δεν στενάζει μόνο η κτίση αλλά και εμείς οι ίδιοι που, αν και απολάβαμε τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος στον αρραβώνα και πρώτη συγκομιδή των μελλοντικών αγαθών, στενάζουμε από το βάθος των καρδιών μας, περιμένοντας την τελειωτική, ολοκληρωτική και ένδοξη φανέρωση της υιοθεσίας, την απελευθέρωση δηλαδή του σώματός μας από τη φθορά)» [Ρωμ. 8, 23]. Όποιος κατέχεται από τον έρωτα αυτόν, ούτε προς τα καλά του κόσμου τούτου αφήνει να τον κυριεύσει η φυσική ροπή, ούτε από τα βάσανα να εξουθενωθεί, αλλά σαν να βρίσκεται στους ουρανούς έχει απαλλαγεί από τα δύο αυτά άκρα.

«***Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*** (: ας γίνει το θέλημά Σου και στη γη από τους ανθρώπους, όπως γίνεται αυτό και στον ουρανό από τους αγγέλους και τους αγίους)». Βλέπεις σπουδαία λογική ακολουθία; Προέτρεψε βέβαια να επιθυμούμε τα μελλοντικά και να σπεύδουμε προς την αποδημία εκείνη. Για όσο χρόνο όμως δεν γίνεται αυτό και εφόσον ζούμε την επίγεια ζωή, να φροντίζουμε να επιδεικνύουμε και εδώ την ίδια πολιτεία προς την ουράνια. «Πρέπει», μας λέει, «να επιθυμούμε τον ουρανό και τα ουράνια», αλλά και προτού να φτάσουμε στον ουρανό, συμβουλεύει **να κάνουμε ουρανό τη γη** και ενώ βρισκόμαστε σε αυτήν, ως πολίτες του ουρανού, έτσι να πράττουμε και να λέμε τα πάντα, καθώς και να παρακαλούμε γι' αυτό τον Κύριο. Πραγματικά, τίποτε δεν εμποδίζει να φθάσουμε την τελειότητα των άνω δυνάμεων για τον λόγο ότι κατοικούμε στην γη, αλλά είναι δυνατό και εδώ ζώντας να πράττεις τα πάντα σαν να έχεις φθάσει πλέον επάνω. Αυτό που λέγει έχει την εξής σημασία: όπως εκεί όλα γίνονται χωρίς αντίρρηση και δεν είναι σε άλλα να υπακούουν οι άγγελοι και σε άλλα να παρακούουν, αλλά σε όλα είναι υπάκουοι και πειθαρχικοί- διότι τι λέει ο Ψαλμωδός: «*εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχύϊ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ* (: δοξολογείτε, λοιπόν, τον Κύριο όλοι οι άγγελοι Αυτού, εσείς οι οποίοι είστε ισχυροί, ώστε να πράττετε το θέλημά Του, πρόθυμοι να ακούετε και να εκτελείτε τη διαταγή των λόγων Του)» [Ψαλμ. 102, 20] - «έτσι καταξίωσε και εμάς τους ανθρώπους να μην πράττουμε κατά το ήμισυ το θέλημά Σου, αλλά να τα επιτελούμε τα πάντα όπως Εσύ τα θέλεις». Είδες με ποιον τρόπο μάς διδάσκει να είμαστε μετριόφρονες, δηλώνοντας ότι **η αρετή δεν είναι μόνο επίτευγμα της δικής μας προθυμίας και φροντίδας, αλλά και της θείας χάριτος**;

Επίσης μας προέτρεψε **καθένας από εμάς να παρακαλεί στην προσευχή του για την οικουμένη ολόκληρη**. Διότι δεν είπε: «*γεννηθήτω το θέλημά Σου σε μένα ή σε εσάς*», αλλά σε όλα τα μέρη της γης, ώστε να διαλυθεί η πλάνη και να φυτευτεί η αλήθεια, να αφανιστεί ολοκληρωτικά κάθε κακία και να επανέλθει η αρετή και να μην υπερέχει ούτε προς το σημείο αυτό ο ουρανός από τη γη. «Αν γίνει αυτό», μας

λέει, «σε τίποτα δεν θα διαφέρουν τα επίγεια από τα ουράνια, αν και είναι διαφορετικά κατά τη φύση, και η γη θα μας παρουσιάζει ως τους δικούς της αγγέλους».

«***Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον*** (: δώσε μας σήμερα τον καθημερινό μας άρτο που είναι αναγκαίος για τη συντήρηση της ουσίας και υπάρξεώς μας)». Τι σημαίνει «*τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον*»; Τον άρτο της ημέρας, τον καθημερινό. Επειδή προηγουμένως είπε «*γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*», αλλά απευθυνόταν προς τους ανθρώπους οι οποίοι έφεραν σάρκα και υπόκειντο στους νόμους της φύσης τους και δεν μπορούσαν να έχουν την ίδια απάθεια με τους αγγέλους, γι' αυτό τις εντολές που μας λέει να τις πράττουμε και εμείς με ίδιο τρόπο όπως εκείνοι, αλλά συγχρόνως **συγκαταβαίνει και προς την αδυναμία της φύσεώς μας**. «Ακρίβεια και τελειότητα της ζωής σας», μας λέει, «ζητώ τόσο μεγάλη, όχι όμως και απάθεια, διότι η κυριαρχία της φύσεώς σας δεν το επιτρέπει, επειδή της χρειάζεται η αναγκαία τροφή». Εσύ όμως πρόσεξε ότι και στα σωματικά θέτει πολύ πνευματικό. Δεν είπε για τα χρήματα, ούτε για τρυφηλό βίο, ούτε για πολυτελή φορέματα ούτε για κανένα όμοιο με αυτά να προσευχόμαστε, αλλά μόνο για το ψωμί και μάλιστα για το ψωμί αυτής της ημέρας, ώστε να αποφεύγουμε τη φροντίδα της αυριανής ημέρας. Γι' αυτό πρόσθεσε: «*τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον*», δηλαδή της ημέρας αυτής. Και δεν αρκέστηκε στον λόγο αυτό αλλά προσθέτει και αυτό· «*δὸς ἡμῖν σήμερον*», ώστε να μην συντρίβουμε τον εαυτό μας με τη φροντίδα της επόμενης ημέρας. Της ημέρας που δεν γνωρίζεις αν θα δεις το φως και τη διάρκεια, γιατί να υφίστασαι εκ των προτέρων τη μέριμνα;

Την ίδια εντολή έδωσε και παρακάτω με περισσότερα λόγια, όταν έλεγε προς τους ακροατές Του στην επί του Όρους ομιλία Του: «*Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς* (: Μην κυριευτείτε λοιπόν από ανήσυχη φροντίδα για όσα ενδέχεται να παρουσιαστούν αύριο· διότι η αυριανή ημέρα θα φροντίσει για όλα όσα θα σας συμβούν τότε. Αρκεί για την κάθε ημέρα η δική της σκοτούρα και ταλαιπωρία)» [Ματθ. 6, 34]. Και επιθυμεί ο Θεός πάντοτε να είμαστε έτοιμοι και να προκόπτουμε διαρκώς πνευματικά και τόσο μόνο να υποχωρούμε στις αδυναμίες του σώματος, όσο η ανάγκη της φύσεως απαιτεί από εμάς.

Στη συνέχεια, επειδή συμβαίνει να αμαρτάνουμε και μετά το λουτρό της αναγέννησής μας, το βάπτισμά μας δηλαδή, με πολλή φιλανθρωπία και στο σημείο αυτό ορίζει για τη συγχώρεση των αμαρτημάτων μας να προσερχόμαστε στον φιλάνθρωπο Θεό και να απευθυνόμαστε σε Αυτόν ως εξής: «***καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν*** (: και συγχώρησέ μας τα χρέη των αναρίθμητων αμαρτιών μας, όπως και εμείς συγχωρούμε εκείνους που μας χρωστούν επειδή μας αδίκησαν)». Βλέπεις **υπερβολή φιλανθρωπίας**; Έπειτα από τη διαγραφή τόσων αμαρτιών και έπειτα από το

ανέκφραστο μέγεθος της δωρεάς Του, πάλι κρίνει άξιους συγνώμης όσους εκ νέου διαπράττουν αμαρτήματα. Εάν λοιπόν αρμόζει στους πιστούς αυτή η προσευχή, και προσεύχονται αυτοί επειδή έχουν ανάγκη να συγχωρηθούν τα αμαρτήματά τους, είναι φανερό ότι το κέρδος της μετάνοιας δεν καταργήθηκε μετά το βάπτισμα· διότι, εάν δεν ήθελε να δείξει αυτό, ασφαλώς δε θα νομοθετούσε να προσευχόμαστε γι' αυτό. Ο Κύριος όμως που υπενθυμίζει τα αμαρτήματα και μας προτρέπει να ζητούμε συγχώρηση και μας διδάσκει και τον τρόπο, με τον οποίο θα επιτύχουμε τη συγχώρηση αυτήν, καθιστώντας έτσι εύκολο τον δρόμο της συγχωρήσεως, είναι φανερό ότι εισήγαγε τον νόμο αυτόν της προσευχής, επειδή γνωρίζει και υποδεικνύει ότι και μετά το βάπτισμα είναι δυνατόν να καθαριστούμε από τις αμαρτίες μας. Έτσι με την υπόμνηση των αμαρτημάτων μας μας πείθει να είμαστε μετριόφρονες, ενώ με την εντολή να συγχωρούμε τους άλλους μάς απαλλάσσει από κάθε μνησικακία και, τέλος, με το να μας υποσχεθεί ότι **θα συγχωρεί τις δικές μας αμαρτίες εάν εμείς συγχωρούμε τους άλλους**, αφενός μεν μας δίνει χρηστές ελπίδες, και αφετέρου μας διδάσκει να φιλοσοφούμε επάνω στην ανέκφραστη φιλανθρωπία του Θεού.

Εκείνο μάλιστα που αξίζει να παρατηρήσουμε εδώ είναι το εξής: ότι δηλαδή ενώ σε κάθε σημείο της προσευχής μνημόνευσε ολόκληρη την αρετή και περιέλαβε σε αυτήν και την εντολή να μη μνησικακούμε- διότι και το να αγιαστεί το όνομα του Θεού είναι αποτέλεσμα ολοκληρωμένης ενάρετης ζωής· και το να γίνεται το θέλημά Του, σημαίνει το ίδιο ακριβώς πάλι· και το να μπορούμε να ονομάζουμε τον Θεό Πατέρα, είναι απόδειξη άμωμου τρόπου ζωής· σε όλα αυτά συμπεριέλαβε και το ότι πρέπει να αφήνουμε την οργή μας εναντίον εκείνων που μας έκαναν κάτι κακό- εντούτοις, όμως, δεν αρκέστηκε μόνο σε αυτά, αλλά επειδή ήθελε να αποδείξει πόση σημασία απέδιδε στο θέμα αυτό, αναφέρει ιδιαιτέρως αυτό και μετά την προσευχή δεν αναφέρει καμία άλλη εντολή, παρά μόνο αυτήν, ομιλώντας ως εξής: «*Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος* (: πρέπει λοιπόν, όταν ζητάτε τη συγχώρηση των αμαρτιών σας, να συγχωρείτε και εσείς τους άλλους· διότι εάν συγχωρήσετε τα αμαρτήματα που σας έκαναν οι άνθρωποι, και ο Πατέρας σας ο ουράνιος θα συγχωρήσει και τα δικά σας αμαρτήματα)» [Ματθ. 6, 14].

Επομένως από εμάς θα γίνει η αρχή, και από εμάς εξαρτάται η κρίση της απόφασης που θα λάβει ο Θεός για μας όταν θα έρθει η ώρα. Πράγματι, για να μην μπορεί κανείς ακόμα και από τους αναίσθητους να σε κατηγορήσει στο δικαστήριο για κάποιο μικρό ή μεγάλο παράπτωμα, εσένα τον υπεύθυνο καθιστά κύριο της αποφάσεως. «Και όπως δίκασες εσύ για τον εαυτό σου», λέει, «έτσι δικάζω και Εγώ για εσένα. Αν συγχωρήσεις τον ομόδουλό σου, θα πετύχεις και από Εμένα την ίδια χάρη αυτή». Μολονότι βέβαια η δική σου συγνώμη δεν είναι ίση με τη δική Του. Διότι εσύ έχεις ανάγκη και συγχωρείς, επειδή έχεις υποχρέωση, ο Θεός όμως δεν έχει την ανάγκη κανενός. Εσύ συγχωρείς τον ομόδουλό σου, ενώ ο Θεός τον δούλο Του. Εσύ

είσαι υπόλογος για αναρίθμητα αμαρτήματα, ενώ ο Θεός είναι συγχωρεί, αν και είναι αναμάρτητος.

Αλλά όμως και έτσι εκδηλώνει την φιλανθρωπία Του. Μπορούσε και χωρίς να συγχωρέσεις και εσύ, να σου συγχωρέσει Εκείνος όλα τα σφάλματά σου, αλλά θέλει και από αυτό να σε ευεργετήσει και σου παρέχει πλήθος ευκαιριών από παντού για ημερότητα και φιλανθρωπία. Γι' αυτό θέλει να σου ξεριζώσει ό,τι θηριώδες έχεις μέσα σου και να σου σβήσει την φλόγα του θυμού και να σε συνδέσει από παντού ολοκληρωτικά με τον αδελφό σου.

Τι θα μπορούσες να πεις; Ότι σε αδίκησε ο διπλανός σου; Αυτά είναι τα «*ὀφειλήματα*», τα αμαρτήματα που κάνουν οι άλλοι σε βάρος μας· διότι εάν πάθαινες κάτι δίκαια, τότε το γεγονός δεν θα αποτελούσε αμάρτημα του άλλου σε βάρος σου. Και εσύ για τέτοια αμαρτήματα προσέρχεσαι να λάβεις συγχώρεση και μάλιστα για πολύ μεγαλύτερα. Ακόμα και πριν από την συγχώρεση δεν απόλαυσες μικρή χάρη, διδασκόμενος να έχεις ανθρώπινη ψυχή και ασκούμενος σε κάθε καλοσύνη και πραότητα. Και μαζί με αυτά, σε περιμένει εκεί και μεγάλος μισθός, το ότι δηλαδή δεν θα σου ζητηθεί απολογία για κανένα από τα αμαρτήματά σου, εάν και εσύ μάθεις να συγχωρείς τους αδελφούς σου.

Για ποιες τιμωρίες λοιπόν δεν είμαστε άξιοι, τη στιγμή που ενώ μας δοθεί η εξουσία στα χέρια μας για να μπορέσουμε να σωθούμε, εμείς προδώσαμε την σωτηρία μας; Πώς θα αξιώσουμε να εισακουστούμε στα άλλα αιτήματά μας, ενώ εμείς οι ίδιοι δεν θέλουμε να ενδιαφερθούμε για τον εαυτό μας για πράγματα που είναι στο χέρι μας;

«***Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν*** (: και μην επιτρέψεις να πέσουμε σε πειρασμό, αλλά γλύτωσέ μας από τον Πονηρό που μας πολεμά. Τα ζητούμε όλα αυτά από Εσένα, διότι δική Σου είναι η βασιλεία και η δύναμη και η δόξα στους ατελεύτητους αιώνες. Αμήν)».

Εδώ μας δείχνει ολοφάνερα την δική μας ασημαντότητα, κατασιγάζει και περιορίζει την έπαρσή μας, διδάσκοντας να μην αποφεύγουμε τους αγώνες αλλά και να μην ορμάμε σε αυτούς επιζητώντας τους από μόνοι μας. Έτσι και η νίκη μας είναι λαμπρότερη και η ήττα του διαβόλου περισσότερο καταγέλαστη. Όταν μας σύρουν και μας προκαλέσουν δηλαδή, πρέπει να σταθούμε με γενναιότητα και να αγωνιστούμε· όταν όμως δεν καλούμαστε, να μείνουμε ήσυχοι και να περιμένουμε τον καιρό των αγώνων και έτσι θα δείξουμε την έλλειψη κενοδοξίας και την πραγματική γενναιότητα που διαθέτουμε. Εδώ αποκαλεί «πονηρό» τον διάβολο, ορίζοντας να κρατάμε εναντίον του ανειρήνευτο και διαρκή πόλεμο και υποδεικνύει ότι ο διάβολος δεν είναι τέτοιος εκ φύσεως· διότι η πονηριά δεν είναι γνώρισμα όσων εκ φύσεως είναι κακοί, αλλά γνώρισμα εκείνων που γίνονται κακοί από τη

δική τους ελεύθερη βούληση και προαίρεση. Κατεξοχήν εκείνος αποκαλείται έτσι, λόγω της υπερβολικής κακίας του και επειδή χωρίς να τον έχουμε αδικήσει σε τίποτε, μας κρατάει σε ανειρήνευτο πόλεμο. Γι' αυτό και δεν είπε «ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πονηρῶν (: γλύτωσέ μας από τους πονηρούς που μας πολεμούν)», αλλά «ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». **Μας διδάσκει να μη δυσαρεστούμαστε καθόλου με τους συνανθρώπους μας για ό,τι κακό μας κάνουν, αλλά να μεταθέτουμε την έχθρα μας από αυτούς προς εκείνον, επειδή αυτός είναι ο αίτιος όλων των κακών**.

Αφού λοιπόν μας έφερε στην κατάσταση αγωνίας με την υπενθύμιση του εχθρού και αφού έκοψε από την ρίζα την ραθυμία και την αμεριμνησία μας, μας εγκαρδιώνει πάλι και ανυψώνει το φρόνημά μας, υπενθυμίζοντας τον Βασιλέα, υπό την εξουσία του Οποίου τασσόμαστε, και μας δείχνει ότι Αυτός είναι πιο δυνατός από όλα τα όντα. «*Ὅτι Σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν* (: τα ζητούμε όλα αυτά από Εσένα, διότι δική Σου είναι η βασιλεία και η δύναμη και η δόξα στους ατελεύτητους αιώνες. Αμήν)», μας λέει. Επομένως αν η βασιλεία είναι δική Του, κανείς δεν πρέπει να φοβάται, επειδή κανείς δεν υπάρχει που να Του αντιστέκεται και να μοιράζεται την εξουσία μαζί Του.

Όταν λέει «*Σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία*», δείχνει ότι είναι υποταγμένος σε Αυτόν και ο πολέμιός μας και όταν φαίνεται ότι μας πολεμά, **το κάνει εκείνη τη στιγμή με την παραχώρηση του Θεού**· διότι και αυτός είναι από τους δούλους Του, αν και είναι από εκείνους που έχουν ατιμαστεί και Του έχουν αντισταθεί. Και δεν θα τολμούσε να επιτεθεί εναντίον κανενός από τους ομόδουλούς του, αν δεν έπαιρνε την άδεια από τον Θεό. Και τι λέω από τους ομόδουλους; Ούτε με τους χοίρους δεν θα μπορούσε να τα βάλει τότε που εξήλθε από τον δαιμονιζόμενο των Γαδαρηνών, εάν δεν του το επέτρεπε τότε ο ίδιος ο Θεός [βλ. Ματθ. 8, 28 κ.ε.: «*οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων· καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν* (: Οι δαίμονες τότε άρχισαν να Τον παρακαλούν λέγοντας: "Εάν πρόκειται να μας βγάλεις έξω από εδώ, δώσε μας την άδεια να φύγουμε και να μπούμε μέσα στο κοπάδι των χοίρων". Και επειδή αυτοί που έτρεφαν τους χοίρους το έκαναν αυτό παραβαίνοντας τον μωσαϊκό νόμο, που απαγόρευε ως ακάθαρτο το χοιρινό κρέας, ο Κύριος τιμωρώντας την παρανομία τους αυτή είπε στους δαίμονες: "Πηγαίνετε". Και αυτοί βγήκαν απ' τους ανθρώπους και πήγαν στους χοίρους. Και ξαφνικά όλο το κοπάδι των χοίρων όρμησε με μανία από το επάνω μέρος του γκρεμού προς τα κάτω, στη θάλασσα, και πνίγηκαν στα νερά της λίμνης)»] · ούτε με τα πρόβατα, ούτε με τις αγέλες βοών του Ιώβ, εάν δεν λάμβανε πρώτα την άδεια από τον ουρανό [βλ. τη δοκιμασία της πίστης του Ιώβ έπειτα από παραχώρηση του Θεού, στο πρώτο κεφάλαιο του ομώνυμου βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης].

«*Καὶ ἡ δύναμις* (: διότι δική Σου είναι και η δύναμη)», λέει. Επομένως και αν ακόμη είσαι άπειρα αδύνατος, δικαιολογημένα θα έχεις θάρρος αφού έχεις τόσο μεγάλο και παντοδύναμο βασιλέα, ο οποίος μπορεί με ευκολία να επιτύχει τα πάντα και διά μέσου εσένα. «*Καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν* (: και διότι δική Σου είναι και η δόξα στους ατελεύτητους αιώνες. Αμήν)». Λοιπόν, δεν σε απαλλάσσει μόνο από τα επερχόμενα δεινά, αλλά μπορεί να σε κάνει ένδοξο και λαμπρό. Όπως δηλαδή η δύναμή Του είναι μεγάλη, έτσι και η δόξα Του είναι ανέκφραστη και όλα αυτά είναι απέραντα και τέλος δεν έχουν πουθενά.

Είδες με ποιο τρόπο προετοίμασε σε όλα τον αθλητή και τον έκανε θαρραλέο; Και έπειτα, θέλοντας να δείξει αυτό που μόλις είπα παραπάνω, ότι δηλαδή περισσότερο από όλα αποστρέφεται και μισεί την μνησικακία και πιο πολύ από όλα επιδοκιμάζει την αρετή την αντίθετη στην κακία αυτή, και μετά το τέλος της Κυριακής προσευχής υπενθύμισε πάλι το κατόρθωμα αυτό και από την τιμωρία που περιμένει και από την καθορισμένη αμοιβή, οδηγούσε τον ακροατή στην υπακοή της εντολής αυτής. «*Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν* (: πρέπει λοιπόν, όταν ζητάτε τη συγχώρηση των αμαρτιών σας, να συγχωρείτε κι εσείς τους άλλους· διότι εάν συγχωρήσετε τα αμαρτήματα που σας έκαναν οι άνθρωποι, και ο Πατέρας σας ο ουράνιος θα συγχωρήσει και τα δικά σας αμαρτήματα. Εάν όμως δεν συγχωρήσετε τους ανθρώπους που αμάρτησαν απέναντί σας, ούτε ο Πατέρας σας θα συγχωρήσει τις δικές σας αμαρτίες προς Αυτόν)». Γι’ αυτό και πάλι ανέφερε τους ουρανούς και τον Πατέρα ώστε και με αυτά να παρακινήσει τον ακροατή, αν πρόκειται μολονότι κατάγεται από τέτοιο Πατέρα, να μεταβληθεί σε θηρίο και μολονότι έχει λάβει με το βάπτισμά του πρόσκληση στον ουρανό, να κατέχεται από φρόνημα γήινο και υλιστικό. Διότι δεν πρέπει βέβαια να γίνουμε παιδιά του Θεού μόνο με τη χάρη, αλλά και με τις πράξεις μας. Τίποτε όμως δεν μας εξομοιώνει τόσο με τον Θεό, όσο το να παρέχουμε την συγνώμη μας στους κακούς και σε όσους μας αδικούν, όπως ακριβώς και ο Ίδιος λίγο πρωτύτερα είχε διδάξει, όταν έλεγε ότι ανατέλλει τον ήλιο για τους κακούς και τους αγαθούς [βλ. Ματθ. 5, 45: «*ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους* (: για να μοιάσετε έτσι και να γίνετε παιδιά του Πατέρα σας που είναι στους ουρανούς· διότι και Αυτός τον ήλιο, που είναι δικός Του, τον ανατέλλει χωρίς διακρίσεις σε πονηρούς και καλούς, και βρέχει τη βροχή Του σε δικαίους και αδίκους)»].

Γι’ αυτό και σε κάθε αίτημα της προσευχής μας μάς προτρέπει **να προσευχόμαστε για όλους τους ανθρώπους** λέγοντας: «*Πάτερ ἡμῶν*» και «*γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*», και «*τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον*»· και «*καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν*». Και «*μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν*»· και «*ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς*

ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Ορίζει να χρησιμοποιούμε πάντοτε το ρήμα **στον πληθυντικό**, για να μην έχουμε εναντίον του αδελφού μας ούτε ίχνος οργής. Για πόση λοιπόν τιμωρία θα είναι άξιοι, όσοι έπειτα από όλα αυτά όχι μόνο δεν θα συγχωρεθούν οι ίδιοι, αλλά και επικαλούνται και τον Θεό για την εκδίκηση των εχθρών τους και πράττουν ακριβώς το αντίθετο από ό,τι ορίζει η εντολή αυτή, και μάλιστα τη στιγμή που ο Θεός κάνει το παν και χρησιμοποιεί κάθε μέσο, ώστε να μην ερχόμαστε σε σύγκρουση μεταξύ μας και να μη δημιουργούμε διαστάσεις ανάμεσά μας; Διότι δεν υπάρχει κανένας, πραγματικά δεν υπάρχει κανένας, είτε πατέρας, είτε μητέρα, είτε φίλος, είτε οποιοσδήποτε άλλος, που να μας αγάπησε τόσο, όσο μας αγάπησε ο Δημιουργός μας Θεός. Και η αγάπη αυτή αποδεικνύεται και από τις ευεργεσίες που μας κάνει καθημερινά και από τις εντολές που μας δίνει.

ΠΡΟΣ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΡΙΑΔΙΚΟΥ ΘΕΟΥ.

ΠΗΓΕΣ:

• *http://khazarzar.skeptik.net/pgm/PG_Migne/John%20Chrysostom_PG%2047-64/In%20Matthaeum.pdf*

• *Ιωάννου του Χρυσοστόμου Άπαντα τα έργα, Υπόμνημα στο Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον, ομιλία ΙΘ΄, πατερικές εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς»(ΕΠΕ), εκδ. οίκος «Το Βυζάντιον», Θεσσαλονίκη 1978, τόμος 9, σελίδες 668-687*

• *Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Άπαντα των αγίων Πατέρων, Ιωάννου Χρυσοστόμου έργα, τόμος 64, σελ. 160 -169(: ή 77 - 81 του PDF).*
https://drive.google.com/file/d/0ByZQkrKg4yKLUnhXelZwYTVqWWs/view

• *Π. Τρεμπέλα, Η Καινή Διαθήκη με σύντομη ερμηνεία (απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2014.*

• *Η Καινή Διαθήκη, Κείμενον και ερμηνευτική απόδοσις υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τριακοστή τρίτη, Αθήνα 2009.*

• *Η Παλαιά Διαθήκη κατά τους εβδομήκοντα, Κείμενον και σύντομος απόδοσις του νοήματος υπό Ιωάννου Κολιτσάρα, εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Η Ζωή», έκδοση τέταρτη, Αθήνα 2005.*

• *Π.Τρεμπέλα, Το Ψαλτήριον με σύντομη ερμηνεία(απόδοση στην κοινή νεοελληνική), εκδόσεις αδελφότητος θεολόγων «Ο Σωτήρ», έκδοση τρίτη, Αθήνα 2016*

- *http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/tools/liddell-scott/index.html*
- *http://users.sch.gr/aiasgr/Palaia_Diathikh/Biblia/Palaia_Diathikh.htm*
- *http://users.sch.gr/aiasgr/Kainh_Diathikh/Biblia/Kainh_Diathikh.htm*

(Επιμέλεια κειμένου: Ελένη Λιναρδάκη, φιλόλογος)

ΣΧΕΤΙΚΑ:

"Πάτερ ημών...": Ερμηνεία στην Κυριακή Προσευχή (Αρχιμ. Βασίλειος Γοντικάκης, Προηγούμενος Ι. Μ. Ιβήρων Αγίου Όρους)

"Πάτερ ημών" κατά τους Πατέρες

Νικολάου Βελιμίροβιτς: Πάτερ Ημών (Μετάφραση, επιμέλεια: Πέτρος Μπότσης)

Η Κυριακή προσευχή (Αρχιμ. Γεώργιος Καψάνης, Καθηγούμενος Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους)

Η Κυριακή Προσευχή (Άγιος Αμβρόσιος Μεδιολάνων)